

Toverhazelaars: herauten van een naderende lente

J. Belder,

Botanische tuinen, LHS, Wageningen

Hamamelis ofwel toverhazelaar is, naar verondersteld mag worden bij een ieder van ons genoegzaam bekend. Verdere introductie is dan ook overbodig. We kunnen het er over eens zijn dat Hamamelis een gracieuze en imponerende verschijning is. Ze laat zich daar dan ook naar betalen.

Het kroonjuweeltje onder de toverhazelaars schijnt voor velen nog steeds *Hamamelis mollis* te zijn, een Chinese soort die vooral in de bossen van Centraal- en Noordoost China voorkomt. De bijzonder mooie, grote, goudgele bloemen, die bovendien aller aangenaamst geuren, verschijnen reeds in december-januari. Niet spaarzaam, noch voorzichtig, maar in groten getale en zeer resoluut. Dit leidt vanzelfsprekend tot een positieve waardering.

Gevoelig voor vorst

Een bezwaar dat tegen *Hamamelis mollis* ingebracht moet worden is de gevoeligheid van jonge planten voor vorst. De cultivar 'Pallida' is in zijn jeugdfase beter bestand tegen vorst en verdient daarom de voorkeur. Deze kloon, waarvan de herkomst niet met zekerheid te bepalen is, heeft grotere bloemen dan de soort. Deze verschijnen niet alleen eerder, maar lijken ook sterker te geuren. Dit laatste gegeven is natuurlijk een sterk subjectief begrip, want een gradueel reukverschil tussen de soort en 'Pallida' kan niet in getallen of symbolen worden uitgedrukt. Een ding is zeker: de geur is betoverend!

Zaden van *Hamamelis mollis* werden in 1879 vanuit China in Engeland ingevoerd door Charles Maries, die deze tijdens zijn verblijf in China van 1877 tot 1879 verzameld had in Kiangsu, nabij de Yangtze-Kiang-rivier.

Niet gelijk blikvanger

Hamamelis mollis stond zeker 20 jaar op de kwekerij van James Veitch, in wiens dienst Maries zich wist, zonder ook werkzame aandacht opgeroepen c.q. uitgelokt te hebben.

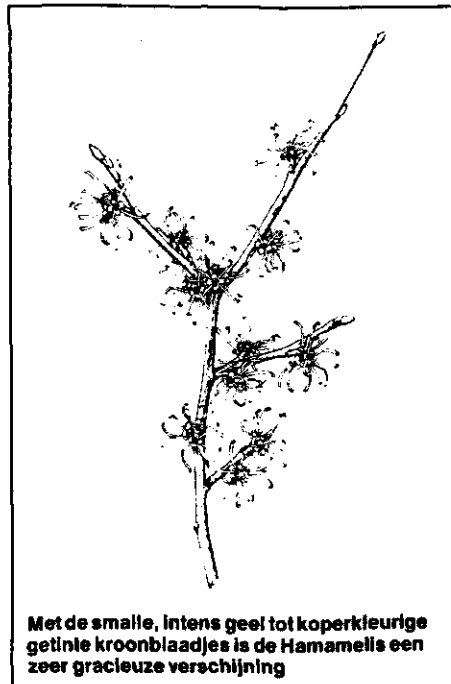
Na de introductie van *Hamamelis mollis* volgden later nog enkele importen. Het door Maries in 1879 geïmporteerde type

groeit plat en bloeit niet rijk. Deze kloon is momenteel in Nederland niet meer in cultuur. Hij draagt de naam van de kwekerij waar de moederplant vele jaren werkloos heeft gestaan, Coombe Wood. *Hamamelis mollis* wordt in Nederlandse prijscouranten voor het eerst genoemd in 1910. De invoer in Duitsland dateert waarschijnlijk uit nagenoeg dezelfde periode. *Hamamelis virginiana*, een Amerikaanse soort met geringe sierwaarde, is in ieder geval al veel langer bekend in Europa. In 1747 wordt deze soort al genoemd in de catalogus van de Utrechtse Hortus Botanicus.

Sortiment uitgebreid met reeks van hybriden

Een rijke uitbreiding onderging het *Hamamelis*-sortiment gedurende deze eeuw met de wording van een reeks hybriden tussen *H. mollis* en *H. japonica*, die onafhankelijk van elkaar op zeer verschillende plaatsen ontstonden (USA, Denemarken, België en Duitsland). Deze werden door Rehder in 1945 van een naam voorzien, namelijk *Hamamelis X intermedia*. De meest waardevolle cultuurvariëteiten zijn:

'**Arnold Promise**'. Deze vorm ontstond in het Arnold Arboretum, bij Boston (USA). De struik is sterk vertakt en heeft een vaasvormig model. De grote bloemen zijn lichtgeel van kleur en verschijnen pas tegen maart, zodat met deze kloon

Met de smalle, intens geel tot koperkleurige getinte kroonblaadjes is de *Hamamelis* een zeer gracieuze verschijning

het bloeitijdperk der toverhazelaars wordt beëindigd.

'**Diane**'. De cultivar 'Diane' ontstond in het Arboretum in Kalmthout (België). Het is een breed opgaande struik waarvan de grote bloemen „levendig" bronskleurig rood zijn. Een waardevolle kloon, die met zijn warme bloemkleur iets zeer feestelijks aan het koude jaargetijde geeft. De bloeitijd valt in februari.

'**Jelena**'. Deze cultuurvariëteit is eveneens ontstaan in het Arboretum in Kalmthout en groeit ook uit tot een forse brede struik. De bloemen geuren zeer duidelijk en zijn geel-oranje van kleur (koperkleurig). Naarmate de bloemen ouder worden intensiveert hun kleur. 'Jelena' bloeit vroeg, vaak reeds in januari.

'**Prima Vera**'. In het Arboretum in Kalmthout ontstond ook 'Prima Vera'. De bloemkleur van deze breed opgaande kloon is geel, maar van een lichter type dan *Hamamelis mollis*.

'**Orange Beauty**'. De 'Orange Beauty' is van Duitse makelij (Heinrich Bruns). Deze kloon vormt brede struiken, die circa drie meter hoog worden. De bloemen geuren sterk en zijn oranje-geel van kleur. 'Orange Beauty' is een rijkbloeiende cultivar, met als bijzonder decoratie het min of meer bronsgroen getinte blad.

'**Westerstede**'. Een vrij recente Duitse aanwinst (H. Helmers) is de cultivar 'Westerstede', die juist vanwege zijn vrij late bloeiperiode (maart) attractief is. De kleur van de bloemen is heldergeel, ongeveer zoals die van 'Prima Vera'.

Behalve de hier besproken soorten en cultivars zijn nog andere toverhazelaars in cultuur, die echter alle overtroffen worden door het bovengenoemde sortiment.

Hamamelis lijkt zich weinig gelegen te laten liggen aan onze onberekenbare winters. De bloemen verdragen zonder zichtbare problemen koude en wordt het ze te bar, dan rollen de kroonbladeren zich naar binnen op. Zodra de temperatuur stijgt ontrollen ze zich weer.

Toverhazelaars zijn bij uitstek planten voor grotere tuinen en perken en komen ten volle tot hun recht wanneer er sprake is van een goed decor. Dat kan bij voorbeeld een achtergrondje van groenblijvende struiken zijn. Toverhazelaars geven de voorkeur aan een lichte standplaats en een niet al te droge bodem.

Dit artikel kwam tot stand in samenwerking met het CTO in Wageningen